

Kształtowanie świadomości własnego „ja” oraz orientacji przestrzennej

Prawidłowości psychologiczne i pedagogiczne przydatne do kształtowania u dzieci świadomości własnego „Ja” oraz orientacji przestrzennej

Wspieranie dzieci w kształtowaniu świadomości własnego „Ja” i orientacji przestrzennej jest niezwykle ważne dla ich rozwoju umysłowego. Ponadto, jeżeli w grupie większość dzieci ma kłopoty z określeniem swego „Ja” i z orientowaniem się w otoczeniu, wówczas nauczycielowi wiele czasu zajmują kwestie organizacyjne, niezwykle męczące.

Jak zaplanować i zorganizować zajęcia wspomagające dzieci w kształtowaniu świadomości własnego „Ja” i orientacji przestrzennej

Trzylatki:

- a) kształtowanie świadomości schematu własnego ciała, obdarzanie uwagą i porozumiewanie się na poziomie niewerbalnym i werbalnym
- b) rysunek człowieka: wspomaganie dzieci w przechodzeniu od bazgroł do głowonogów i do bogatszych schematów postaci człowieka
- c) wdrażanie dzieci do ustalania: co znajduje się obok, z przodu, z tyłu, nad nimi i pod nimi (ja i moje otoczenie);

Czterolatki:

- a) orientacja w przestrzeni i kształtowanie własnego punktu widzenia (kontynuacja tego, co było realizowane w grupie trzylatków, oczywiście na wyższym poziomie kompetencji);
- b) rozwijanie zdolności obdarzania uwagą drugiej osoby tak, aby zrozumieć, co ona chce przekazać, a także wdrażanie do niewerbalnego porozumiewania się (czytelne przekazywanie komunikatów i odczytywanie tego, co inni chcą przekazać);
- c) rysunek postaci człowieka- kształtowanie zdolności do korzystania z posiadanej już wiedzy o sobie i innych w trakcie wypowiedzania się i przedstawiania tego na rysunku;
- d) porozumiewanie się, co do położenia przedmiotów, które się wokół dziecka znajdują

Pięciolatki:

- a) orientacja w przestrzeni- kształtowanie własnego punktu widzenia (ja i moje otoczenie);
- b) poznanie schematu ciała drugiej osoby (punktem odniesienia jest własny schemat ciała);
- c) drugi człowiek i jego otoczenie (przyjmowanie punktu widzenia drugiej osoby);
- d) obdarzanie uwagą drugiej osoby i porozumiewanie się z nią tak, aby ona wszystko zrozumiała (komunikaty werbalne i niewerbalne)

Sześciolatki:

- a) precyzowanie własnego punktu widzenia oraz słowne ustalanie relacji „Ja i moje otoczenie”
- b) drugi człowiek w przestrzeni. Wdrażanie do przyjmowania punktu widzenia drugiej osoby
- c) wytyczanie kierunków od obranego przedmiotu:...na lewo od..., na prawo od..., znajdują się za, ...itd.
- d) Ty i ja oraz nasze otoczenie- porozumiewanie się co do wspólnie ogarnianej przestrzeni
- d) orientowanie się na kartce papieru

Jeżeli 6- latki wcześniej nie uczęszczały do przedszkola, należy koniecznie zrealizować dodatkowo to, co miało być kształtowane u dzieci 3, 4 i 5- letnich.

Wspieranie dzieci w kształtowaniu własnego „Ja” i umiejętności orientowania się w przestrzeni należy rozpocząć możliwie wcześnie, najlepiej już we wrześniu. Następnie, w kolejnych tyg., trzeba zrealizować scenariusze w podanej kolejności. Dotyczy to zarówno 4, jak i 5- latków. Ważne jest wielokrotne powracanie do tego, co dzieci już doświadczyły i powtarzanie tego, co potrafią, oczywiście na wyższym poziomie. Dlatego w każdym miesiącu trzeba znaleźć trochę czasu i zorganizować dzieciom zabawy, podobne do tych, które zostały opisane w scenariuszach.

Kształtując orientację przestrzenną warto przestrzegać następujących reguł:

- lepiej dzieciom pokazać i nazwać to, co ważne, niż objaśniać słowami, tłumaczyć i opowiadać,
- każde dziecko ma osobiście doświadczać, gdyż dla kształtowania kompetencji nie wystarcza, gdy tylko patrzy, na to co robią inne dzieci i co pokazuje nauczyciel
- dzieci muszą mieć okazję do nazywania osobistych doświadczeń w poznawaniu siebie, innych ludzi i otoczenia, w którym żyją
- nie trzeba uczyć „na siłę”: jeżeli np. 4- latkom jest trudno wykonać polecenia, trzeba cofnąć się i zrealizować to, co jest przeznaczone dla 3- latków, jeżeli z 5- latkami nie da się zrealizować wszystkiego, można będzie wrócić do tych zajęć, gdy będą miały 6 lat
- najważniejsza jest radosna atmosfera: wszystkie zabawy i ćwiczenia muszą być dla dzieci przyjemne, nikt nie może dziecka wyśmiewać, jeżeli czegoś nie wie, lub nie potrafi wykonać
- nie trzeba dziwić się, że 4 i 5- latki mają kłopoty z rozróżnianiem ręki lewej od prawej (ustalenie lateralizacji trwa stosunkowo długo i nie kończy się, gdy dziecko rozpoczyna naukę w szkole): ćwiczenia i zabawy, które proponuję, mają dzieciom ułatwić rozpoznanie schematu swego ciała i pomóc w kształtowaniu nawyków ruchowych zgodnie z naturalnymi skłonnościami i zarysowującą się dominacją stronną.

ZABAWY NA LOKALIZACJĘ I ORIENTACJĘ W PRZESTRZENI

1. Orientacja w schemacie ciała:

- pokaż rękę prawą, lewą,
- weź w rękę lewą czerwoną kredkę,
- złap się za prawe ucho,
- zakryj lewe oko prawą ręką itp.

2. Zrywanie owoców (Dziecko wykonuje czynności sygnalizowane przez dorosłego)

„Znajdujemy się w wielkim sadzie, w którym możemy zbierać najbardziej ulubione owoc, ciężkie gałęzie drzew zwisają **nisko**. Podskakujemy nieco do **góry** i chwytamy jabłka, po **lewej stronie** są gruszki”.

3. Zdalne sterowanie.

Na środku pokoju lub placu stawia się dwa pojemniki (jeden pusty, drugi z wodą lub piaskiem). Dziecko z zawiązanymi oczami stara się dojść do pojemników kierując się wskazówkami, których udziela dorosły, np. dwa kroki na wprost, krok w lewo, krok na wprost, pół obrotu w prawo itp. Po dojściu do pojemników dziecko przelewa wodę (lub przesypuje piasek) z jednego pojemnika do drugiego.

4. Klocki leżą swobodnie na ławce, prowadzący ćwiczenie pyta:

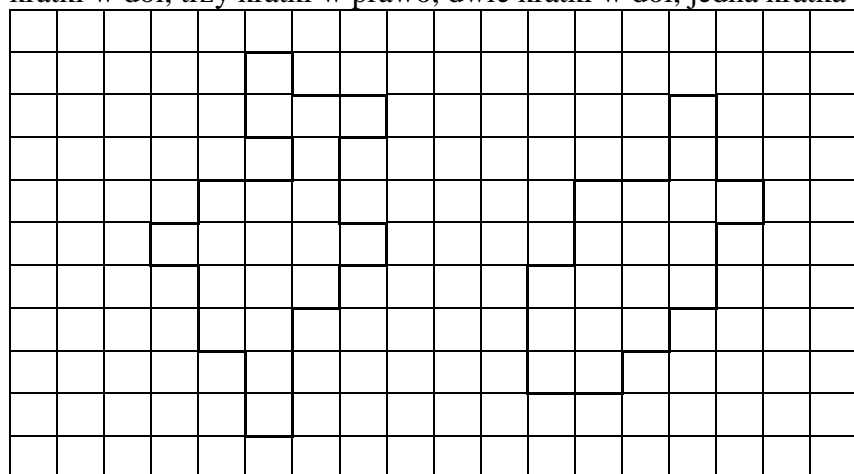
- Jaki klocek jest pod (nad) dużym, zielonym, okrągłym?
- Jakie klocki są obok małego, czerwonego trójkąta?
- Nazwij klocek leżący po prawej (lewej) stronie dużego, czerwonego koła itp.

5. Chodzenie po dużych drewnianych figurach geometrycznych

Na polecenie dorosłego dziecko chodzi, np. prawą nogą po klockach czerwonych, lewą po żółtych lub prawą po trójkątach, lewą po kwadratach.

6. Gra rysunkowa „wyżej- niżej”

Na papierze kratkowym dziecko robi punkt i dalej rysuje według poleceń dorosłego, np. dwie kratki w dół, trzy kratki w prawo, dwie kratki w dół, jedna kratka w lewo itp.

W efekcie tego ćwiczenia powstają rysunki jakiegoś zwierzęcia lub przedmiotu.

7. Kreślenie kształtów graficznych w powietrzu raz prawą raz lewą ręką. Dorosły kreśli w powietrzu figury. Zadaniem dziecka jest naśladowanie tych ruchów.

8. Zabawa w chowanego.

Chowamy różne przedmioty. Prowadzący podpowiada szukającemu, gdzie jest ukryty przedmiot:

Idź: - do tyłu, w bok, prosto, do przodu, na lewo, na prawo

Zobacz: - **pod** szafę,

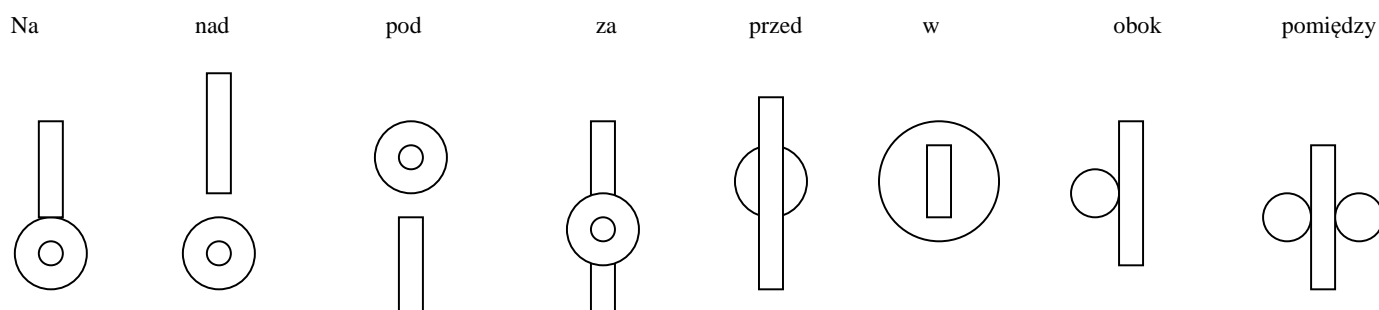
- **za** firankę (tablicę),

- **przed** kwiatkiem,

- **na** stole itd.

9. Prowadzący dzieli stolik liniami poziomymi i pionowymi, a następnie układa na nim przedmioty. Dziecko określa położenie przedmiotu: po prawej, pod linią, nad linią, wyżej, niżej.

Dziecko nazywa lub układa podpisy pod odpowiednie układy przestrzenne

10. Dziecko otrzymuje kartonik ze śladami stóp i rąk. Prowadzący mówi:

„Dzieci zostawiły na piasku plaży ślady swoich stóp i rąk. Znajdź ślady lewych stóp i rąk i zamaluj je kolorem żółtym a prawych- kolorem zielonym”

11. Oglądanie ilustracji połączone z zabawą dydaktyczną „Prawda- nieprawda”.

- Będę podawała informacje o pokoju przedstawionym na ilustracji, a ty będziesz mówić, czy powiedziałam prawdę, czy nieprawdę, np.
- W regale stoi telewizor.
- W tym pokoju stoi nie ma fotela.
- Zegar wisi obok obrazka.
- Teraz kiedy powiem zdanie prawdziwe- wstaniesz z krzeselka, a kiedy fałsz- przykucniesz obok stolika.
- Zegar wisi obok okna.
- W pokoju nie ma dzieci.
- Przy stoliku siedzi mama.

12. Układanie przedmiotów w różnych miejscach klasy, np. pod drzwiami, obok regału, na półce, pod kaloryferem, nad obrazkiem, obok kosza.

13. Sytuowanie przedmiotów w pokoju przedstawionym na ilustracji. Układanie odpowiedzi na pytania z użyciem wyrazów: nad, pod, na, obok np.:

- Gdzie wisi obrazek? - Obrazek wisi nad fotelem.

- Co wisi pod zegarem? - Pod zegarem wisi kwiatek.

- Gdzie stoi kosz?

- Kosz stoi między regałem a stolikiem.

14. Ilustrowanie ruchem pojęć związanych z orientacją przestrzenną zgodnie z informacjami zawartymi w opowiadaniu., np.:

Nasz stolik staje się bardzo gorący i niebezpieczny- stajemy **obok** stolika i nie dotykamy go. Do pokoju wchodzi Wielkolud- chowamy się **pod** stolik. Wielkolud zalewa pokój- kłękamy **na** krzeselku. Woda opada. Wielkolud odchodzi- schodzimy **z** krzesel. Trzymamy ręce **nad** stolikiem, liczymy w myśli do pięciu, cichutko siadamy i przyjmujemy prawidłową postawę. Siadamy głęboko, aby plecy przylegały do oparcia krzesła, stopy dotykają podłogi.

15. Układanie odpowiedzi na pytania z użyciem wyrazów: na, obok, nad, pod- poprzedzone ćwiczeniami praktycznymi z wykorzystaniem elementów wyciętych np. z kolorowej gazety.

Układaj przedmioty zgodnie z warunkami, które podam:

- Połóż dom **na** ławce przed sobą.
- **Nad** domem ustaw słońce.
- **Po lewej** stronie domu ustaw wysokie drzewa bez liści. **Na** drzewie połóż gniazdo.
- **Po prawej** stronie domu ustaw zielone drzewo.
- **Przed** domem ustaw dłuższy płótek.
- **Na** płocie umieść kota.

16. Zabawa ruchowa: „Woda, wiatr, lew”.

Dziecko stoi w pobliżu stolika. Prowadzący mówi:

- woda!- dziecko wchodzi na krzeselko,
- wiatr!- dziecko kładzie się na podłodze,
- lew!- dziecko chowa się pod stolik,
- deszcz!- dziecko podnosi ręce do góry tworząc daszek,
- ogień!- dziecko stoi obok ściany.

17. Prowadzący zwraca się do dziecka:

Połóż **na** stole **naprzeciw** siebie kartkę z blok. **Na środku** kartki połóż zeszyt, **u góry nad** zeszytem ułóż piórnik. **Wewnątrz** niego znajdziesz gumkę. Wyjmij ją i połóż z **lewej** strony zeszytu. **Z prawej** strony połóż długopis, a **na dole** liniał. Przesuń gumkę **bliżej** brzegu kartki. **Pod** liniałem **na prawo od** środka połóż temperówkę, **na lewo od** środka ołówek, a jeszcze **dalej** kredkę. **Poza** kartkę **obok** temperówki połóż ołówek, a **wyżej** kredkę. **Między** zeszytem a piórnikiem przełóż długopis. **Na zewnątrz** kartki **niżej** liniału przełóż piórnik. **Przed** piórnikiem **blisko** zeszytu połóż kredkę, a **daleko** od niej **nad** zeszytem temperówkę.

18. Określanie kierunków.

Prowadzący zwraca się do dziecka:

Masz klocek do gry w warcaby. Ułóż go na stoliku i wykonaj następujące ruchy: w przód przed siebie, w tył za siebie, w bok w lewo, w prawo, w górę, w dół.

Opracowała mgr Małgorzata Ciechowska- Kowalczyk